

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С. В. *СВМУ*

Протокол № 6

від «15» березня 2017 р.

№6.15032017302

ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ І АФРИКИ В СЕРЕДНІ ВІКИ

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
спеціальності 6.020302

Луцьк 2017

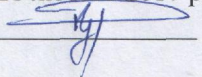
Робоча програма навчальної дисципліни «Історія країн Азії і Африки в середні віки» для студентів спеціальності 6.020302 «Історія». – 20 січня 2017 р.

Розробник: Ткачук Анатолій Петрович, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії.

Рецензент: Пришляк Володимир Васильович, кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії України.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № 9 від 28 лютого 2017 р.

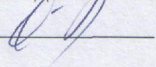
Завідувач кафедри (доктор іст. наук, доц. Крамар Ю. В.)

Робоча програма навчальної дисципліни

схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 4 від 2 березня 2017 р.

Голова науково-методичної комісії історичного

факультету (канд. іст. наук, доц. Карліна О. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Протокол № ____ від _____ 2017 р.

Вступ

Робоча програма курсу «Історія країн Азії і Африки в середні віки» складена відповідно до навчальних планів історичного факультету СНУ ім. Лесі Українки і враховує особливості фахової підготовки майбутніх спеціалістів з даного предмету. Методика роботи над вивченням даного курсу передбачає прослуховування студентами лекцій, обов'язкове опрацювання всіх тем семінарських занять, різні форми самостійної роботи (написання та захист рефератів, реферування монографічної літератури, аналіз джерел, робота з картами і т.п.). Рівень опанування даного курсу студентами визначається на основі рейтингової системи оцінювання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів 4	0203 Гуманітарні науки	Нормативна початкова дисципліна
Модулів: 2	Напрямок підготовки: 6.020302 «Історія»	Рік підготовки: 2
Змістових модулів: 2		Семестр: 4
ІНДЗ: є		Лекції: 26 год.
Загальна кількість годин: 120		Практичні (семінари): 18 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних: 3 год. самостійної роботи: 4,7 год. консультації: 0,5 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Самостійна робота: 70 год.
		Консультації: 6 год.
		Форма контролю: залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія країн Азії і Африки в середні віки» дає можливість студентам усвідомити місце та роль афро-азійського цивілізаційного осередку в розвитку історичного процесу епохи середньовіччя та раннього нового часу.

Предметом навчальної дисципліни є закономірності та особливості соціально-економічного, політичного і соціокультурного розвитку афро-

азійського регіону в першу чергу в розрізі формування, становлення і розвитку основних цивілізаційних утворень даного історичного періоду.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів ґрунтового комплексу знань про розвиток історичного процесу в афро-азійському регіоні в середні віки на основі різнобічно аналізу його політичних, економічних, соціальних та етнокультурних складових.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають у тому, аби:

- з'ясувати основні структурні відмінності традиційної Східної та Західної середньовічних цивілізацій;
- визначити місце середньовічної історії Сходу в загальносвітовому цивілізаційному процесі;
- прослідкувати головні етапи політичної і соціально-економічної еволюції та духовного розвитку народів Сходу в епоху середньовіччя;
- проаналізувати економічні, політичні, соціальні та культурно-етнічні аспекти державно-політичної організації азійського та африканського середньовічного суспільства;
- охарактеризувати механізми ідеологічного та політико-правового обґрунтування моделей державно-політичного устрою провідних держав Сходу на певних етапах історичного розвитку в середні віки;
- засвоїти основні поняття та сформувати систему понятійного апарату;
- познайомити студентів з сучасним станом джерельної бази середньовічної орієнталістики;
- залучити матеріали допоміжних історичних дисциплін щодо даного курсу (середньовічні нумізматики, геральдика, історична географія та ін.);
- виробити у студентів здатність багатовимірного бачення історичного процесу;
- прослідкувати зв'язок історичного процесу з природно-кліматичними особливостями різних регіонів середньовічного Сходу;
- розглянути проблему екологічного, демографічного та психологічного чинників у розвитку Східних цивілізацій в середні віки;
- висвітлити особливості традицій, релігії та культури різних народів даного регіону.

Вимоги до знань та умінь студентів:

За результатами вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- загальну історіографію даного курсу;
- основну хронологію історії середньовічного Сходу;
- основні етапи політичної та соціально-економічної еволюції країн Сходу в епоху середньовіччя;

- головні особливості регіонального розвитку афро-азійського регіону в середні віки;
- загальні та особливі риси традиційної Східної середньовічної цивілізації;
- визначальні чинники еволюції державно-політичної організації східного суспільства;
- принципи та механізми ідеологічного та політико-правового забезпечення процесу трансформації суспільно устрою та державно-політичної структури провідних держав середньовічного Сходу;
- загальні тенденції та особливості економічного розвитку;
- основні механізми трансформації соціальної структури східних суспільств в середні віки;
- причинно-наслідкові зв'язки історичного процесу з природно-кліматичними особливостями різних регіонів середньовічного Сходу;
- понятійно-термінологічний апарат даної проблеми.

Після вивчення курсу студент повинен **вміти:**

- застосовувати на практиці методику історичного дослідження;
- опрацьовувати історичні джерела, монографічну літературу та наукові статті;
- аналізувати та узагальнювати конкретно-історичний матеріал, давати оцінку історичним подіям, явищам, фактам, постатям;
- використовувати фактичний та аналітичний матеріал для історичних реконструкцій;
- користуватися історичною термінологією;
- працювати з історичною картою;
- застосовувати набуті знання, вміння і навички у практичній науковій та педагогічній роботі.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Цивілізаційний розвиток Великого Євразійського Степу, Далекого Сходу та «Чорної Африки»

Тема 1. Вступна лекція: Середньовічний Схід у всесвітній історії. Загальна характеристика.

Сучасний зміст історичного поняття «Схід». Середньовічний Схід у загальній типології людських цивілізацій. Східний і західний шлях розвитку людського суспільства.

Середньовічний Схід як соціоісторичне поняття. Проблеми феодалізму на Сході.

Хронологічні та географічні межі Середньовічного Сходу. Розвиток

сходознавства (орієнталістики) в Україні. А. Кримський. А. Ковалевський.

Тема 2. Великий Євразійський Степ. Номади Великого Степу в середньовічній історії.

Природно-кліматичні та географічні умови Великого Євразійського Степу. Кочівники середньовіччя в цивілізаційному розвитку. Степ на початку середньовіччя. Хунни і сяньбіці. Державотворчі процеси в сяньбійському суспільстві. Кули. Стосунки номадів Великого Євразійського Степу з китайською імперією Цзінь.

Тема 3. Кочові суспільства Великого Євразійського Степу в середні віки.

Каганат жужанів. Формування орди як форми кочової державності. Великий каганат тюрк-ютів. Західний каганат тюрк-ютів. Східний тюрк-ютський каганат. Хозарський каганат. Каганат кок-тюрків. Уйгурський каганат. Держава Бохай. Киданська держава. Особливості державного устрою Чжурженської імперії Цзінь.

Тема 4. Утворення та розвиток монгольської імперії.

Господарство і суспільний устрій монгольських племен до початку XII ст. Утворення монгольської орди. Чингіз-хан. Золота Орда. Причини успіхів монгольських завоювань.

Монголія після епохи «великих завоювань». Держава маньчжурів. Створення імперії Цин. Ойратське (Джунгарське) ханство.

Тема 5. Тибет

Географічне положення та природно-кліматичні умови. Етнічна історія Тибету. Регіон Тибету на початку середньовіччя. Тибетська імперія. Держава тангутів. Період політичної анархії. Становлення ламаїзму. Теократична держава далай-лам. Занепад тибетської державності.

Тема 6. Далекосхідні цивілізації середньовіччя. «Піднебесна імперія» («Тян Ся») з III по XIII ст.

Китайське суспільство наприкінці II – у III століттях. Географічне положення та природні умови середньовічного Китаю. «Епоха трьох царств». Імперія Цзінь – перша всекитайська середньовічна держава. Китай у IV-VI ст. Втрата загальнокитайської державної єдності.

Об'єднання Китаю в кінці VI ст. Династія Суй (581-618). Китайська імперія в часи династії Тан (618-907). Розквіт імперії за перших Танів (618-690). Скасування династії Тан і проголошення династії Чжоу (690-705). У Цзетянь. Відродження та трансформація танської держави у VIII – на початку X ст. Китайське суспільство у X-XIII ст. Епоха «п'яти династій і десяти царств» в історії Китаю (907-960).

Китай в період династії Сун (960-1127). «Сунський економічний бум».

Натиск кочівників на китайську імперію у XII – на початку XIII ст. Утвердження династії Цзінь (1115-1127) та династії Південна Сун (1127-1279).

Тема 7. Китайська імперія у XIII-XVII ст. (від монгольського до маньчжурського завоювання)

Китай під владою монголів. Імперія Юань (1279-1368). Формування державно-політичної та адміністративної системи монголо-китайської імперії Юань. Боротьба китайців проти загартників. Таємне товариство «Білого Лотоса» та загони «червоних пов'язок».

Китайська імперія періоду династії Мін (1368-1644). Державна організація імперії та посилення централізації влади. Зовнішня політика імперії Мін. Економічне життя (аграрні відносини, ремесло, поява мануфактур, торгівля). Об'єднання маньчжурських племен та їх боротьба з мінською імперією. Маньчжурське завоювання Китаю.

Тема 8. Китай у XVI-XVII ст.

Особливості соціально-економічного розвитку. Розвиток науки і культури. Перші проникнення європейців на китайську територію. Економічна стагнація. Реформи Чжан Цзюйчжена. Конфуціанська академія Дуньлін.

Маньчжурська імперія Цзінь. Мінсько-маньчжурське протистояння. Заворушення та повстання першої половини XVII ст. Лі Цзичен. Маньчжурське завоювання та його наслідки.

Тема 9. Корея і В'єтнам у III-XVII ст.

Корея у IV-XVII ст. Природно-кліматичні умови і люди «Країни вранішньої свіжості». Етногенез корейського народу. Корейський етнос в середні віки. «Епоха трицарства» (IV-VII ст.) Політичне об'єднання країни. Держава «Велика Сілла» (VIII-IX ст.). Держава Когурьо (920-1329). Завоювання Кореї монголами. Держава Чосон в XIV-XV ст. Вторгнення маньчжурів.

В'єтнам у III-XVII ст. Географічне положення та природно-кліматичні умови. В'єтський середньовічний етнос. Період китайського панування у В'єтнамі. Держава Дайков'єт. Держава Дайв'єт. Держава Дайну. Мінська агресія та її наслідки. Відновлення та політичний розпад держави Дайв'єт. В'єтнам на межі середньовіччя і нового часу.

Тема 10. Ранньосередньовічна Японія (до сьогунів: III-XII ст.)

Особливості японського середньовічного етносу. Японія у III-VII ст. Утворення та розвиток ранньосередньовічної держави. Переворот Тайка. «Великі реформи» Тайка. Кодекс законів Тайхорьо. Японія в період Нарської монархії: соціально-економічний розвиток та політичне життя. Рід Фудзівара.

Японське суспільство у IX – першій половині XI ст. Встановлення

системи секкан і розвиток сьоен. Японія в другій половині XI-XII ст.: зміни соціальної структури. Поява соціального стану бусі (самурайства). Правління інсей. Міжусобні війни 1156-1192 рр. Встановлення влади сьогуна.

Тема 11. Японія епохи сьогунату (кінець XII-XVII ст.)

Сьогунат Камакура-бакуфу. Встановлення системи сьогунату та її державна організація. Прихід до влади роду Ходзьо. Кодекс законів «Дзьоей сікімоку («Кодекс років Дзьоей») 1232 р. Монгольські вторгнення та їх соціально-політичні наслідки. Загострення внутрішніх міжусобиць на початку XIV ст. Позбавлення влади Ходзьо. «Реставрація Кемму» (1333-1336).

Сьогунат Асікага (Муроматі бакуфу) (1336-1573). Війна «Південної та Північної династії» (1336-1392). «Смута років Онін». Суспільна ситуація наприкінці XV – першій половині XVI ст. «Селянське питання». Японія в другій половині XVI – на початку XVII ст. Боротьба за політичне об'єднання країни (1573-1603). Ода Нобунага і Тойотомі Хідейосі. Сьогунат Токугава (Едо бакуфу) (1603 – до початку XVIII ст.). Завершення політичного об'єднання Японії. Встановлення абсолютистського режиму. Політика самоізоляції. Соціально-економічний розвиток. Початок занепаду.

Тема 12. Цивілізації «Чорної Африки» в середні віки. Країни і народи Судану в епоху середньовіччя.

Природно-кліматичні умови та географічне районування «Чорної Африки». Особливості історичного розвитку регіону. Причини глобального цивілізаційного відставання «Чорної Африки» в епоху середньовіччя.

Країни і народи Судану. Західний Судан на початку середньовіччя. Середньовічні держави Західного Судану: Гана, Малі, Сонгай. Центральний Судан на початку середніх віків. Канем. Борну.

Тема 13. Східна та Південна Африка в середні віки.

Північно-Східна Африка на початку середньовіччя. Держава Аксум. Нубія. Ефіопське царство. Християнська імперія в Ефіопії. Міста-держави східного узбережжя Африки: етнічний склад населення і державний устрій. Домінування арабів та прихід португальців.

Екваторіальна та Південна Африка. Етно-мовна карта регіону. Особливості цивілізаційних процесів та поява перших державних утворень. Держави Міжозер'я. Буганда. «Царство» Конго. Цивілізаційний розвиток Південної Африки в епоху середньовіччя. Мономотапа. Особливості культури Зімбабве.

Змістовий модуль 2. Південна, Передня (Західна) Азія та ісламські держави Північної Африки і Піренейського півострова в середні віки

Тема 14. Особливості індійського середньовіччя. Індія у IV-XIII

ст.: суспільний лад і політичне життя.

Середньовічна Індія. Індія на початку середньовіччя: культурно-господарські зони, природно-кліматичні умови, етнічна карта Індостану. Характерні риси індійської середньовічної цивілізації. Варново-кастова система організації індійського середньовічного суспільства. Політичний розвиток Північної та Центральної Індії в III-VII ст. Північна Індія за часів імперії Гуптів та Харші. Криза індійського буддизму. Політична історія Декану (Південної Індії) до кінця XIII ст. Держави Чалук'їв і Паллавів. Імперії Раштракутів і Чолів. Індуїзм в соціально-політичній історії Індії. «Індуїстська революція». Північна Індія перед ісламським завоюванням.

Тема 15. Індія під владою мусульманських правителів (XIII – початок XVIII ст.)

Делійський султанат (1206-1526). Передумови утворення султанату. Державно-політичний устрій, суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток султанату в період другої-п'ятої династій. Держави Південної Індії в XIV-XVI ст. Султанат Бахманідів. Гуджаратський султанат. Південноіндійська держава Віджаянагар. Правління Крішнадеварая (1509-1529). Географічне положення та природні умови середньовічного Цейлону (Шрі-Ланки). Етногенез ланкійців. Середньовічний етнос сингалів. Шрі-Ланка на початку середньовіччя. Агресія Чолів і занепад сингальської держави. Розгром Чолів і відновлення сингальської держави. Тамільська інтервенція. Ліквідація загальноланкійської державності. Етнополітичний розкол острівної держави. Ланкійські держави сингалів і тамілів у XIII-XV ст. Португальська колоніальна експансія в Цейлоні. Колоніальні голландсько-португальські війни. Цейлон на межі середньовіччя і нового часу.

Тема 16. Індія в період існування імперії Великих Моголів.

Політична ситуація в країні до середини XVI ст. Прихід до влади Бабура і утвердження династії моголів. Запровадження системи джагірів. Діяльність Хумаюна. Реформи Шер-шаха. Період політичних міжусобиць, боротьба моголів і сурів за владу. Правління Акбара. Відродження імперії Великих Моголів. Могольські завоювання в Індії. Державний устрій і система управління імперією. Аграрні відносини, розвиток ремесла і торгівлі. Соціальні протести – сікхіз. Реформи Акбара. Правління Джахангіра. Стосунки з європейцями. Індія на межі XVII-XVIII ст.

Тема 17. Південно-Східна Азія в середні віки

Індокитай. Геополітичне становище і природно-кліматичні умови. Початок середньовіччя в регіоні. Перші держави кхмерів та бірманомовних народів. Камбуджадеша. Етногенез бірманців. Держава Паган. Етногенез тайців. Держава Сукхотаї. Держава Аютія. Держава Тунгу. Держава Сіам. Самоізоляція Таїланду.

Нусантара («Країни Південних морів»). Природно-кліматичні умови та географічне положення. Етнічна карта Нусантари в середні віки. Держава Шрівіджая. Держава Ранній Матарам (Хелін). Держава Сінгхасарі. Держава Маджапахіт. Проникнення ісламу. Малакський султанат. Держава Пізній Матарам. Європейська експансія. Утворення «Нідерландської Індії». Південно-Східна Азія на межі середньовіччя і нового часу.

Тема 18. Іранське суспільство і держава епохи Сасанідів (Еран-шахр)

Територіальні межі та природно-кліматичні умови регіону. Середньовічний етнос персів-зороастрійців. Іран на початку середньовіччя. Становлення і розвиток ранньосасанідської держави (III-V ст.). Боротьба з Римом та маніхейством. Шапура I і створення централізованої держави. Імперія Сасанідів у IV-V ст. Диктатура маздактів. Еран-шахр за часів правління Хосрова I Ануширвана.

Релігійні течії в Еран-шахрі. Держава Сасанідів у VI-VII ст. та її крах.

Тема 19. Арабо-мусульманська цивілізація. Ранньосередньовічна Аравія і утворення держави у арабів

Геополітичне становище Аравійського півострова. Природно-кліматичні умови Аравії. Етнічна історія середньовічної Аравії. Особливості господарської діяльності арабів. Соціально-економічний та культурний розвиток Півночі і Півдня аравійського півострова.

Початок середньовіччя в арабській історії. Аравія до ісламу: основні осередки державотворення. Релігійна ситуація напередодні появи ісламу. Зародження ісламу. Муххамед (570-632). Утворення загальноарабської держави. Арабські завоювання і становлення мусульманського світу.

Тема 20. Арабо-мусульманські халіфати 661-945 рр.

Арабо-мусульманський халіфат за правління перших («праведних») халіфів. Халіфи Абу Бекра та Омар ібн аль-Хаттаб. Арабо-візантійське та арабо-іранське протистояння. Халіфство Османа та протистояння з Омейядами. Арабські завоювання і становлення мусульманського світу.

Дамаський халіфат Омейядів. Суніти, шиїти, хараджити. Державно-політичний та соціально-економічний устрій. Криза режиму халіфів Дамаска.

Розвиток арабської держави в епоху Аббасидів (Багдадський халіфат). Державно-політичний та соціально-економічний устрій. Багдатський халіфат за часів правління Харуна ар-Рашида. «Політична карта» Халіфату. Внутрішні конфлікти. Зовнішня політика. Арабські завоювання.

Феномен арабо-ісламської культури. Розпад і крах халіфату Аббасидів.

Тема 21. Ісламські держави Північної Африки та Піренейського півострова

Особливості розвитку ісламських суспільств після розпаду

Багдадського халіфату. Ісламські держави Північної Африки. Держава Ідрісидів. Держава Альморавідів. Держава Альмохадів. Мусульманська Іспанія (Андалусія). Держава Саадидів. Створення держави Алауїтів (Фіلالідів). Марокко на схилі середньовіччя. Хрестові походи і мусульманський Схід. Держава Айюбів. Аладін. Халіфат Фатімідів. Політико-релігійний розкол. Держава нїзаритів (неоїсмаїлітів). Султанат мамлюків в Єгипті. Турецькі завоювання.

Тема 22. Мусульманський Іран та Середня Азія в IX-XIV ст.

Середня Азія до ісламського завоювання. Роль земель Согду у міжнародних відносинах регіону. Держава Саманідів. Формування новоперської народності. Держава Газневідів. Султанат Сельджуків. Сельджуцькі завоювання. Держава хорезмшахів. Початок монгольського завоювання Західної Азії. Середня Азія під владою монголів. Держава Хулагуїдів. Держава Тимура і Тимуридів.

Тема 23. Іран в XV – першій половині XVII ст.

Середній Схід після Тимуридів. Тюрко-перська держава Сефевідів. Реформи Аббаса I Мірзи («Великого»). Іран середини XVII ст. Початок колоніального проникнення європейських держав. Етногенез узбеків. Середня Азія на порозі нового часу.

Тема 24. Тюрки в XIV-XVII ст.

Геополітичне становище та природно-кліматичні умови Малої Азії. Конійський султанат сельджуків. Тюркизація Малої Азії. Османський бейлік. Етногенез турків-османів. Середньовічний турецький (османський) етнос. Виникнення держави турків-османів. Експансія Туреччини у XIV ст. Результати турецьких завоювань. Агресія Тимура та розпад Османської держави. Відродження єдиної Турецької держави. Султан Мурад II. Завоювання турками Константинополя та ствердження турків на європейському континенті.

Тема 25. Утворення та розвиток Османської імперії. «Золотий вік» Османів.

Перетворення Туреччини на імперію. Формування світової держави. Турецькі завоювання за часів Селіма I. Сулейман I Пишний Кануні. Новий етап військово-територіальної експансії. Європейська політика Туреччини.

Турки-османи в Північному Причорномор'ї. Суспільно-політичний устрій і економічний розвиток Османської імперії. Законодавчі акти Сулеймана I.

Тема 26. Османська імперія у XVI-XVII ст. Початок занепаду.

Державний релігійно-політичний апартеїд в Османській імперії. Боротьба народів проти османського панування. Період «зупинки». Османська імперія в другій половині XVI-XVII ст.: ослаблення і занепад

могутності.

Тема 27. Середньовічний Схід напередодні нового часу

Основні здобутки «східних цивілізацій» на схилі середньовіччя. Початок стагнації політичних, економічних і соціальних структур афро-азійського регіону.

Східні суспільства в умовах результатів Великих географічних відкриттів, революції цін, глобалізації світових ринків та початку масових колоніальних захоплень європейців.

Особливості глобальної кризи середньовічного Сходу на межі XVII-XVIII ст. Основні тенденції соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку Східної та Західної цивілізації на межі XVII-XVIII ст.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Семінари	Консультації	Самост. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4		6	
Змістовий модуль 1. Цивілізаційний розвиток Великого Євразійського Степу, Далекого Сходу та «Чорної Африки»						
Тема 1. Вступна лекція: Середньовічний Схід у всесвітній історії. Загальна характеристика.	6	2			4	
Тема 2. Великий Євразійський Степ. Номади Великого Степу в середньовічній історії.	2	2				
Тема 3. Кочові суспільства Великого Степу в середні віки.	4				4	
Тема 4. Утворення та розвиток монгольської імперії.	6		2		4	
Тема 5. Тибет	4				4	
Тема 6. Далекосхідні цивілізації середньовіччя. «Піднебесна імперія» («Тян Ся») з III по XIII ст.	2	2				
Тема 7. Китайська імперія у XIII-XVII ст. (від монгольського до маньчжурського завоювання)	4				4	
Тема 8. Китай у XVI-XVII ст.	2		2			
Тема 9. Корея і В'єтнам у III-XVII ст.	8	2			6	
Тема 10. Ранньосередньовічна Японія (до сьогунів. III-XII ст.)	2	2				
Тема 11. Японія епохи сьогунату (кінець XII – XVII ст.)	6	2			4	

Тема 12. Цивілізації «Чорної Африки» в середні віки. Країни і народи Судану в епоху середньовіччя.	9		2	3	4	
Тема 13. Східна та Південна Африка в середні віки.	2		2			
Разом за змістовим модулем 1.	57	12	8		34	
Змістовий модуль 2. Південна, Передня (Західна) Азія та ісламські держави Північної Африки і Піренейського півострова в середні віки						
Тема 14. Особливості індійського середньовіччя. Індія у IV-XIII ст.: суспільний лад і політичне життя.	4	2			2	
Тема 15. Індія під владою мусульманських правителів (XIII – початок XVIII ст.)	4				4	
Тема 16. Індія в період існування імперії Великих Моголів.	6		2		4	
Тема 17. Південно-Східна Азія в середні віки	6				6	
Тема 18. Іранське суспільство і держава епохи Сасанідів.	6	2			4	
Тема 19. Арабо-мусульманська цивілізація. Ранньосередньовічна Аравія і утворення держави у арабів	8	2			6	
Тема 20. Арабо-мусульманські халіфати 661-945 рр.	6		4		2	
Тема 21. Ісламські держави Північної Африки та Піренейського півострова	2				2	
Тема 22. Мусульманський Іран та Середня Азія в IX-XIV ст.	4	2			2	
Тема 23. Іран в XV – першій половині XVII ст.	2		2			
Тема 24. Тюрки в XIV-XVII ст.	4	2			2	
Тема 25. Утворення Османської імперії. «Золотий вік» Османів.	2	2				
Тема 26. Османська імперія у XVI-XVII ст. Початок занепаду.	2		2			
Тема 27. Середньовічний Схід напередодні нового часу	7	2		3	2	
Разом за змістовим модулем 2	64	14	10		36	
Усього годин	120	26	18		70	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Тема 1. Утворення та розвиток монгольської імперії. 1. Монгольські племена в IX – на початку XIII ст. Утворення Монгольської держави на чолі з Чингіс-ханом. 2. Монгольська імперія за наступників Чингіс-хана. Імперія Юань. 3. Золота Орда. 4. Монголія після епохи «великих завоювань» (друга половина XV – XVII ст.) а) політичний та суспільний устрій; б) поширення ламаїзму в Монголії; в) маньчжурське вторгнення. Джунгарське (Ойратське) ханство.	2
2.	Тема 2. Китай у XVI-XVII ст. 1. Соціально-економічне життя Китаю в другій половині XVI – першій половині XVII ст. а) особливості аграрних відносин; б) розвиток міського виробництва і торгівлі; 2. Зовнішні відносини та війни Китаю. Перші спроби колоніального проникнення в Китай. 3. Політична боротьба в китайському суспільстві: а) зміни в політичному устрої; б) діяльність академії Дуньлінь; в) реформи Чжан Цзюйчжена та їх наслідки. 4. Народні рухи в XVI – першій половині XVII ст. Селянська війна Лі Цзичена.	2
3.	Тема 3. Африканський континент («Чорна Африка») в середні віки. <i>Заняття перше (2 год.)</i> 1. Тропічно-екваторіальна та Південна Африка в середні віки. а) природно-кліматичні умови та географічне районування; б) основні причини глобального відставання «Чорного континенту»; 2. Соціальні та політичні структури середньовічної Африки. 3. Судан. а) особливості західносуданського регіону; б) держави Західного Судану – Гана, Малі, Сонгаї; в) племінні протодержави Південно-Західного Судану та Центральної Африки (фульбе, бамбара, хауса); г) держави Канем і Борну. <i>Заняття друге (2 год.)</i> 1. Східна Африка. а) Північно-Східна Африка в період раннього середньовіччя. Держава Аксум; б) християнська держава Нубія; в) Ефіопське царство;	4

	г) особливості розвитку східно-африканського узбережжя. Міста- держави. 2. Екваторіальна Африка. а) природно-кліматичні умови та етнічна історія в ранньому середньовіччі; б) державні утворення Міжозер'я і басейну річки Конго. 3. Південна Африка та Мадагаскар. а) держава Мономотапа; б) державні утворення на Мадагаскарі. 4. Проникнення європейських держав в Африку і початок работоргівлі. Колоніальна експансія Португалії.	
4.	Тема 4. Індія в період існування імперії Великих Моголів. 1. Утворення держави Великих Моголів. Політична ситуація в країні до середини XVI ст.: а) прихід до влади Бабура і утвердження династії моголів; б) реформи Шер-шаха; в) період політичних міжусобиць, боротьба моголів і сурів за владу. 2. Відродження імперії Великих Моголів: а) могольські завоювання в Індії; б) державний устрій і система управління імперією; в) аграрні відносини, розвиток ремесла і торгівлі; г) соціальні виступи – сікхіз; д) реформи Акбара.	2
5.	Тема 5. Арабо-мусульманські халіфати 661-945 рр. <i>Заняття перше (2 год.)</i> 1. Прихід до влади в арабо-мусульманській державі династій Омеядів та Аббасидів. 2. Халіфат Омейядів (Дамаський халіфат): а) державний устрій і система управління; б) внутрішня політика; в) аграрні відносини; г) організація податкової системи; д) ремесло і торгівля; е) соціальні конфлікти. <i>Заняття друге (2 год.)</i> 3. Халіфат Аббасидів (Багдадський халіфат): а) державно-політична організація; б) розвиток господарства; в) аграрні відносини; г) розвиток культури. 4. Зовнішня політика. Арабські завоювання. 5. Розпад арабо-мусульманського халіфату.	4

6.	Тема 6. Іран в XV – першій половині XVII ст. 1. Іран на межі XV-XVI ст. Прихід до влади династії Сефевидів. 2. Соціально-економічний та політичний розвиток Ірану за перших Сефевидів: а) організація державного устрою та внутрішня політика; б) економічне життя: стан сільського господарства, ремесло та торгівля; в) соціальні виступи; г) зовнішня політика. 3. Імперія Сефевидів в період розквіту. Реформи шаха Аббаса I Мірзи (1587-1629). 4. Іран середини XVII ст. Початок колоніального проникнення європейських держав.	2
7.	Тема 7. Османська імперія у XVI-XVII ст. Початок занепаду 1. Особливості економічного життя Османської імперії у XVI: а) аграрні відносини; б) міста, ремесло, торгівля. 2. Соціально-політичний розвиток. Законодавчі акти Сулеймана I: а) державний устрій та організація армії; б) соціальна структура та формування станового ладу; в) народно-релігійні рухи. 3. Зовнішня політика Османської імперії в кінці XV-першій половині XVI ст.: а) завойовницькі походи; б) Туреччина і європейські держави. Перші капітуляції. 4. Османська імперія в другій половині XVI-XVII ст.: ослаблення і занепад могутності; а) правління Селіма II (1566-1574) і Мурада III (1574-1595); б) послаблення центральної влади і посилення сепаратизму; в) стабілізаційні реформи Кьопрюлю.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Опрацювати питання: «Особливості державотворчих процесів в афро-азійському регіоні на початку середньовіччя»	8
2.	Познайомитися з дискусійним процесом щодо визначення хронологічних меж історії Середньовічного Сходу	3
3.	Познайомитися з процесом трансформації основних методологічних засад в орієнталістиці (схodoзнавстві) впродовж XX – початку XXI століть	3

4.	Скласти словник основних термінів та понять до теми: «Великий Степ. Номади Великого Степу в історії середньовіччя. Утворення та розвиток монгольської імперії.»	12
5.	Скласти словник основних термінів та понять до теми: «Арабо-мусульманська цивілізація в середні віки. Арабо-мусульманські халіфати»	12
6.	Підготувати розгорнуті хронологічні таблиці до курсу «Історія країн Азії і Африки в середні віки»	10
7.	Підготувати електронний варіант історичних карт та карт-схем до курсу «Історія країн Азії і Африки в середні віки»	12
8.	Реферувати одну з монографій, які рекомендовані до самостійного опрацювання	10
Разом		70

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання

– **Реферування монографії та аналіз історичного джерела (5 балів).** Реферування монографії здійснюється у письмовій формі. Форма контролю – співбесіда.

– **Складання студентами тестових завдань та хронологічних таблиць до визначених тем. (5 балів).**

Тема 1. Китай у II-XIII ст.

Тема 2. Китай у XIV-XVII ст.

Тема 3. Японія до сьогунів (III-XII ст.).

Тема 4. Японія епохи сьогунату (XII-XVII ст.).

Тема 5. Корея у XIII-XVII ст.

Тема 6. Великий Степ. Номади Великого Степу в середні віки

Тема 7. Кочові суспільства Великого Степу за часів середньовіччя.

Тема 8. Монголи у XIII-XVIII ст.

Тема 9. В'єтнам у III-XVII ст.

Тема 10. Індія в доісламський період (III-XII ст.)

Тема 11. Делійський султанат.

Тема 12. Імперія Великих Моголів в Індії.

Тема 13. Близький і Середній Схід. Іранське суспільство і держава епохи Сасанідів.

Тема 14. Мусульманський Іран та Середня Азія в IX-XIV ст.

Тема 15. Арабо-мусульманська цивілізація. Ранньосередньовічна Аравія і утворення держави у арабів.

Тема 16. Халіфат Омейядів (Дамаський халіфат).

Тема 17. Халіфат Аббасидів.(Багдадський халіфат).

Тема 18. Ісламські держави Північної Африки та Піренейського півострова.

Тема 19. Тюрки в XIV-XVII ст. Держава Тимура і Тимуридів.

Тема 20. Утворення Османської імперії. «Золотий вік» Османів.

Тема 21. Османська імперія у XVI-XVII ст. Початок занепаду.

Тема 22. Цивілізації «Чорної Африки» в середні віки.

Тема 23. Країни і народи Судану в епоху середньовіччя.

Тема 24. Східна та Південна Африка в середні віки.

Тема 25. Середньовічний Схід напередодні нового часу.

8. Методи та засоби навчання

У ході вивчення навчального матеріалу для передачі великого масиву інформації (факти, дати, імена, висновки, оцінки) застосовується пояснювально-ілюстративний метод; при розгляді окремих питань використовується метод проблемного викладу, комунікативний та інтерактивний методи.

При самостійному вивченні студентами джерел та літератури застосовується пошуковий та дослідницький методи. Наочні методи (ілюстрування, показ) дають можливість студентам краще засвоїти новий матеріал. При вивченні проблемних питань застосовуються дискусійні методи, робота з малою групою.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- усне опитування на семінарських заняттях;
- тематичні письмові самостійні роботи;
- письмові контрольні роботи;
- виконання тестових завдань;
- виконання індивідуальних завдань;
- співбесіди на консультаціях
- залік як підсумковий засіб діагностики успішності.

11. Розподіл балів та критерії оцінювання

Дисципліна складається з двох змістових модулів; її вивчення передбачає виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за такими формами контролю:

- **поточна модульна оцінка** складається з балів, які отримує студент за певні види навчальної діяльності (усне опитування на семінарських заняттях, участь в обговоренні виступів студентів, участь у дискусіях, письмові роботи, розв'язання тестових завдань, співбесіди на консультаціях, підготовку та захист рефератів і т. п. Поточний контроль становить 40% суми балів, яка виносяться на оцінювання даного модуля і загалом складає не більше 40 балів за заліковий кредит ($2 \times 20 = 40$) включаючи бали за ІНДЗ;

- **контрольна модульна оцінка** визначається в балах за результатами комплексної контрольної роботи з даного модуля і становить

не більше 60 балів в межах залікового кредиту ($2 \times 30 = 60$);

- **підсумкова модульна оцінка** визначається в балах як сума поточної та контрольної модульної оцінок з даного модуля;

- **індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)** виконується студентом у письмовій формі і оцінюється від 1 до 10 балів. Оцінка за ІНДЗ є складовою частиною поточної модульної оцінки і разом з сумою балів, які студент отримує за різні види навчальної діяльності, не може перевищувати 40 балів в межах залікового кредиту;

- **поточна семестрова оцінка** визначається в балах як сума балів підсумкових модульних оцінок, отриманих за засвоєння всіх модулів, враховуючи ІНДЗ;

- **підсумкова семестрова оцінка** визначається як сума поточних модульних та залікової оцінок.

Якщо підсумкова семестрова оцінка становить не менше 60 балів, то, за згодою студента, вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з даної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік. При цьому бали набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Розподіл балів, які отримують студенти за всі форми роботи при вивченні курсу «Історія країн Азії і Африки в середні віки» подано в наступній таблиці.

Розподіл балів

Поточний контроль (мах = 40 балів)			Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
15 12 балів - за основні виступи на семінарських заняттях (обраховується середньоарифметичний бал); 3 бали - за активну та систематичну роботу на семінарських заняттях (доповнення, повідомлення, реферати, рецензування відповідей, участь у дискусії і т. п.); (обраховується середньоарифметичний бал)	15 12 балів - за основні виступи на семінарських заняттях (обраховується середньоарифметичний бал); 3 бали - за активну та систематичну роботу на семінарських заняттях (доповнення, повідомлення, реферати, рецензування відповідей, участь у дискусії і т. п.); (обраховується середньоарифметичний бал)	10	30	30	100

--	--	--	--	--	--

**Критерії оцінювання роботи студентів:
– на семінарських заняттях за 12-бальною шкалою:**

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмету, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить

		певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і в світі, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує набуті знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію

	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах
--	----	---

– на контрольних роботах за 30-бальною шкалою

1-5 бали – студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.; студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді; студент відтворює менше половини навчального матеріалу; виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

6-10 балів – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу. Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

11-15 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє

застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами; студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

16-20 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

21-25 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну. Студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

26-30 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

– при виконанні індивідуального навчально-дослідного завдання за 10-бальною шкалою

1-2 бали - студент недостатньо володіє матеріалом

3-4 бали – студент за допомогою викладача готується до заняття та складає план-конспект, володіючи елементарними навиками аналізу науково-

методичної літератури.

5-6 балів – студент володіє матеріалом та окремими навиками аналізу науково-методичної літератури, складає реферат у спрощеному вигляді.

7 балів – студент володіє матеріалом, відтворює значну його частину у вигляді реферату, за допомогою викладача аналізує науково-методичну літературу.

8 балів – студент володіє матеріалом і навиками текстуального аналізу на рівні цілісного уявлення про предмет дослідження та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, підбирає додатковий матеріал, самостійно готує текст, у якому можуть бути допущені неточності, вміє працювати з різними джерелами інформації, виявляє початкові творчі здібності.

9 балів – студент на високому рівні володіє матеріалом, систематизує, узагальнює та аналізує науково-методичну літературу, має власні судження, самостійно складає текст реферату та правильно його оформлює.

10 балів – студент вільно володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, виявляє навички самостійного наукового пошуку, вільно складає текст реферату та правильно виконує оформлення.

12. Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

13. Питання для підсумкового контролю

1. Середньовічний Схід як особливий тип людського суспільства.
2. Хронологічні та географічні межі афро-азійського середньовіччя.
3. Основні культурно-господарські зони середньовічного афро-азійського регіону.

4. Великий Євразійський Степ в перших століттях нової ери. Етап родоплемінних вождівств. Протодержавні утворення Великого Степу.
5. Історичний розвиток Великого Степу до початку XIII ст. Особливості кочових цивілізацій.
6. Монгольські племена в XI – на початку XIII ст. Утворення Монгольської держави.
7. Монгольські завоювання у XIII ст. та їх наслідки. Золота Орда.
8. Монголія після епохи «великих завоювань». Ойратське ханство.
9. Китайське суспільство наприкінці II – у III століттях.
10. Імперія Цзінь (280-316) – перша загальнокитайська середньовічна держава. Виникнення державної надільної системи.
11. Імперія Суй. Формування ідеологій китайсько-конфуціанського націоналізму.
12. Всекитайська імперія при перших Танах. У Цзетянь (У-Хоу) і проголошення імперії Чжоу.
13. Трансформація китайського суспільства при останніх Танах (VIII – початок X ст.).
14. Китай в період династії Сун. «Сунський економічний бум».
15. Китай під владою монголів. Повстання «червоних пов'язок».
16. Розвиток китайської державності в епоху імперії Мін. Реформи Чжу Юаньчжана (кнінець XIV ст.) та Чжана Цзюйчжена (друга половина XVI ст.).
17. Соціальні конфлікти в Китаї у XVI – першій половині XVII ст. Селянська війна Лі Цзичена.
18. Маньчжурське завоювання Китаю та його наслідки.
19. Японія в ранньому середньовіччі (III – середина VII ст.). Епоха Ямато.
20. Японське суспільство в другій половині VII – IX ст. Нарська монархія.
21. Японія в кінці IX – XI ст. Правління Фудзівара. Зародження бусі (самурайського стану).
22. Японія у XIII ст. Диктатура Тайра.
23. Японія періоду Камакурського сьогунату (1192-1333). Кодекс законів «Дзьоей сікімоку».
24. Японія в епоху «двох династій». Державно-політична система в період сьогунату Муроматі.
25. Токугавський сьогунат (Едо) та перехід Японії до політики самоізоляції.
26. Індія на початку середньовіччя. Особливості етнічної історії Індостану.
27. Північна та Центральна Індія у III-VII ст. Криза індійського буддизму.
28. Політична історія Південної Індії до кінця XIII ст.
29. Общинно-кастова система ранньосередньовічної Індії.
30. «Індуїстська революція» та її наслідки.
31. Делійський султанат: суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток.
32. Держави Південної Індії у XIV-XVI ст.

33. Імперія Великих моголів (1526-1605 рр.). Реформи Акбара.
34. Імперія Великих моголів у XVII – на початку XVIII ст.
35. Особливості природного-географічного положення та етнічної історії середньовічної Індонезії.
36. Розвиток державотворчих процесів в Нусантарі на початку середньовіччя. Таласократична імперія Шривіджая.
37. Індонезія в X-XIV ст. Криза поліетнічних держав.
38. Початок мусульманської епохи в історії Нусантари. Малаккський султанат.
39. Нусантара від середини XVI до середини XVIII ст. Європейська експансія до Індонезії.
40. Середній Схід на початку нашої ери. Етнічна історія персів-зороастрійців.
41. Держава Сасанідів (Еран-шахр) у III-VII ст. Хосрова I Ануширвана.
42. Середня Азія та мусульманський Іран з кінця IX до початку XI ст. Держави Саманідів та Газневідів.
43. Сельджуцьке панування в Ірані.
44. Середня Азія наприкінці XII – на початку XIII ст. Держава хорезмшахів.
45. Середня Азія та Іран під владою монголів. Держава Хулагуїдів.
46. Держава Тимура і Тимуридів (1370-1500 рр.).
47. Іран в XVI – на початку XVIII ст. Держава Сефевідів.
48. Зародження та розвиток державності в узбеків. Середня Азія у XVII ст.
49. Доісламська Аравія: особливості географічного положення, етнічне обличчя арабського світу, господарська діяльність, релігійна ситуація.
50. Розвиток державотворчих процесів в Аравії на початку середньовіччя.
51. Виникнення ісламу. Основи ідеології раннього мусульманства. Мухаммед.
52. Об'єднання Аравії. Виникнення ранньоарабської держави.
53. Арабо-мусульманська держава до середини VII ст. Арабські завоювання.
54. Халіфат Омейядів (Дамаський халіфат).
55. Халіфат Аббасидів (Багдадський халіфат).
56. Мала Азія в XI-XII ст. Конійський сельджуцький султанат. Анатолійські бейліки.
57. Утворення та розвиток османської військово-експансіоністської держави. Турецькі завоювання XIV – першої половини XV ст.
58. Падіння Константинополя. Створення та розквіт Османської імперії.
59. Ослаблення турецької могутності та занепад Оттоманської Порти.
60. Ісмаїлітський халіфат Фатімідів у Північній Африці (910-1171).
61. Айюбіди і мамлюки в середньовічній історії Єгипту.
62. Розвиток традицій арабо-мусульманської державності в середньовічному Магрибі (західна частина Північної Африки).
63. Андалусія (мусульманська Іспанія) (середина VIII – кінець XV ст.).

64. «Чорна Африка» в середні віки: природно-кліматичні зони та географічне районування.
65. Соціальні та політичні структури середньовічної Африки. Основні причини глобального відставання «Чорного континенту».
66. Східна Африка. Держави Аксум та Нубія. Ефіопське царство.
67. Міста-держави східного узбережжя Африки в епоху середньовіччя.
68. Західний Судан: Гана, Малі, Сонгай.
69. Центральний Судан: Канем, Борну.
70. Екваторіальна Африка. Державні утворення Міжозер'я і басейну річки Конго.
71. Південна Африка та Мадагаскар. Держава Мономотапа та державні утворення на Мадагаскарі.
72. Проникнення європейських держав в Африку і початок работоргівлі. Колоніальна експансія Португалії.
73. Корея на початку середньовіччя. «Епоха Трицарства».
74. Створення об'єднаної незалежної Корейської держави. Епоха «Великого Сілла».
75. Возз'єднання Кореї у 935 р. Держава Корьо (920-1392). Вторгнення монголів.
76. Корея в пізньому середньовіччі. Держава Чосон.
77. Становлення в'єтнамської державності на початку середньовіччя. В'єтнам під владою Китаю.
78. Розбудова в'єтської державності у X ст. Держава Дайв'єт в XI-XIV ст.
79. Держава Дайв'єт після Мінської агресії (від середини XV до кінця XVII ст.)
80. Етнічна історія Індокитаю та перші державні утворення на півострові (перші держави кхмерів, бірманців та монів).
81. Імперія Камбуджадеша (кінець IX ст. – 1434 р.) – наймогутніша держава середньовічного Індокитаю.
82. Бірманські держави Паган та Таунгу.
83. Розвиток тайської державності: князівство Сукхотай, держави Аютія та Сіам. Самоізоляція Таїланду.
84. Тибет («Дах світу») на початку середньовіччя. Тибетська імперія.
85. Тибет в період політичної анархії. Тангутська держава.
86. Зародження і поширення ламаїзму в Тибеті. Виникнення теократичної держави далай-лам.
87. Шрі-Ланка (Цейлон) на початку середньовіччя. Розвиток сингальської державності у III-XI ст.
88. Сингальська держава з кінця XI до початку XIII ст. Реформи Паракрамабаху.
89. Етнополітичний розкол цейлонської держави на початку XIII ст. Особливості політичного та соціально-економічного розвитку до початку XVI ст.
90. Шрі-Ланка в умовах португальської та голландської колоніальної

експансії.

14. Перелік рекомендованих збірників документів, хрестоматій, підручників та навчальних посібників

а) документальні матеріали, збірники документів та хрестоматії

1. Арабские источники XIII-XIV вв. по этнографии и истории Африки южнее Сахары / Пер. с араб. Л. Е. Куббеля, В. В. Матвеева, М. А. Толмачевой при участии Н. А. Добронравина. – М.: Наука, 2002. – Т. 4.
2. Армянские источники о монголах. Извлечения из рукописей XIII - XIV вв. / Пер. с древнеарм. предисл. и примеч. А. Г. Галстяна. – М.: Изд-во восточной литературы, 1962. – 154 с.
3. Берзина С. Я. История Африки : Хрестоматия / [Сост. С. Я. Берзина, Л. Е. Куббель]. - Москва : Наука, 1979. - 383 с.
4. Голб Н. Хазарско-еврейские документы X века / Норман Голб, Омелян Прицак; [Пер. с англ. В. Л. Вихновича] Науч. ред., послесл. и коммент. В. Я. Петрухина; Рос. акад. наук, Ин-т славяноведения. - 2-е изд., испр. и доп. - М. : Мосты культуры Гринберг, 2003. - 239 с.
5. Голб Н. Хазарско-еврейские документы X века / Норман Голб и Омелян Прицак; [Пер. с англ. В. Л. Вихновича] Науч. ред., послесл. и коммент. В. Я. Петрухина Нац. акад. наук Украины, Нац. б-ка Украины им. В. И. Вернадского и др. - М. Иерусалим : Б.и. Герашим, 1997. - 239 с.
6. История средних веков: В 2 т. Т. 1: Учебник / Под ред. С. П. Карпова. - 4-е издание. – М: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Высшая школа», 2003. - 640 с.
7. История средних веков: В 2 т. Т. 2: Учебник / Под ред. С. П. Карпова. – 4-е издание. - М: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Высшая школа», 2004. - 607 с.
8. История средних веков: Хрестоматия: В 2 ч. - М. : Наука, 1988. - Ч. 1-2.
9. История Африки в древних и средневековых источниках : Хрестоматия / Ун-т дружбы народов им. Патриса Лумумбы; Составители С. Я. Берзина, Л. Е. Куббель. Под ред. О. К. Дрейера. - 2-е изд., испр. и доп. - М. : Наука, 1990. - 471 с.
10. История Средних веков. [Хрестоматия В 3 кн.] /Сост. М. М. Стасюлевич. - 3-е изд., испр. и доп. - СПб. М. : Полигон АСТ, 2001. - 24 см.
11. Источники и материалы по истории средневекового Востока: хрестоматия / М-во науки и образования Рос. Федерации, Федер. агентство по образованию, Орск. гуманитар.-технол. ин-т (фил.) Гос. образоват. учреждения высш. проф. образования "Оренб. гос. ун-т"; [сост.: С. Ю. Гуцалов]. - Орск : Изд-во Орского гуманитарно-технологического института, 2009. - 595 с.
12. Карпини Д. дель П. История монгалов : [3-е изд.] / Джованни дель Плано Карпини. - М. : Мысль, 1997. - 461 с.
13. Кодзики : Записи о деяниях древности / Пер. со старояп. и коммент. Е. М.

- Пинус; [Науч. ред. д. филол. н., проф. В. Н. Горегляд]. - СПб. : ШАР, 1994. - 22 см.
14. Кодзики : мифы Древней Японии / [пер. со старояп., предисл. и коммент. Е. М. Пинус; пер. с кит. и коммент. Н. И. Фельдман]. - Екатеринбург : У-Фактория, 2007. - 252 с.
 15. Лирики Востока : Переводы [из араб., перс., инд. поэзии / Сост. и вступ. ст. М. Курганцева]. - М. : Правда, 1986. - 478 с.
 16. Милов Л. В. Хрестоматия по истории СССР. С древнейших времен до конца XV века : [Для ун-тов] / Сост. Л. В. Милов, А. И. Рогов, М. Н. Тихомиров; Под ред. акад. М. Н. Тихомирова. - Москва : Соцэкгиз, 1960. - 735 с.
 17. Надирадзе Л. И. Хрестоматия по истории халифата / Сост. и пер. Л. И. Надирадзе. - Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1968. - 252 с.
 18. Повесть о доме Тайра : [Эпос XIII в.] / Пер. со старояп., [предисл., с. 3-24, и коммент.] И. Львовой. - М. : Худож. лит., 1982. - 703 с.
 19. Поло М. Книга Марко Поло / [пер. И. П. Минаев; предисл. В. В. Бартольда примеч. И. П. Минаева, В. В. Бартольда]. - Москва : Книжный клуб Книговек, 2012. - 394 с.
 20. Попов К.А. Законодательные акты средневековой Японии : Пер. с яп. -М. : Наука, 1984. - 107 с.
 21. Рашид-ад-дин Сборник летописей. [В 3 т.] / Рашид-ад-дин; [Отв. ред. С. П. Толстов]. - [Репр. воспроизвед. изд. 1946-1960 гг.]. - Москва : Ладомир, 2002. - 25 см.
 22. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія: Навч. посібник / В. А. Рубель. - Київ: Либідь, 2000. - 624 с.
 23. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія: Навч. посібник / В. А. Рубель. - Київ: Либідь, 2002. - 726 с.
 24. Суданские хроники : [Сборник] /АН СССР, Ин-т этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая; [Пер. с араб., вступ. ст. и примеч. Л. Е. Куббеля Отв. ред. А. И. Першиц]. - М. : Наука, 1984. - 499 с.
 25. Хрестоматия по истории Китая в средние века. (XV- XVII вв.) : [Перевод с китайского / Ред. Л. В. Симоновская и К. В. Лепешинский]. - Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1960. - 207 с.
 26. Хрестоматия по истории средних веков (под ред. С. Д. Сказкина): в 3-х т. – Т.1. – М., 1961; Т.2. – М., 1963.
 27. Хрестоматия по истории СССР с древнейших времен до 1861 года / Сост. П. П. Епифанов, О. П. Епифанова. – М. : Просвещение, 1987. - 398 с.
 28. Хрестоматия по новой истории : В 3 т / Под ред. чл.-кор. АН СССР А. А. Губера и чл.-кор. АН СССР А. В. Ефимова. Т. 1. - Москва : Соцэкгиз, 1963. - 22 см

б) підручники і навчальні посібники

1. Ацамба Ф. М., Лапина З. Г., Майер М. С. История стран Азии и Африки в средние века [Текст] : учеб. для студентов вузов ... Ч. 1 / [редкол.: Ф. М. Ацамба, З. Г. Лапина, М. С. Мейер]. - 3-е, доп. и перераб.

- изд. - М. : Изд-во Моск. ун-та, 1987. - Ч. 1. - 319 с.
2. Ацамба Ф. М., Лапина З. Г., Майер М. С. История стран Азии и Африки в средние века [Текст] : учеб. для студентов вузов ... Ч. 1 / [редкол.: Ф. М. Ацамба, З. Г. Лапина, М. С. Мейер]. - 3-е, доп. и перераб. изд. - М. : Изд-во Моск. ун-та, 1989. - Ч. 2. - 366 с.
 3. Всемирная история: в 10 т. - Т. 2. - М. : Госполитиздат, 1956; Т. 3. - М. : Госполитиздат, 1957; Т. 4. - М. : Госполитиздат, 1958; Т. 5. - М. : Госполитиздат, 1958.
 4. Васильев Л. С. Курс лекций по Средневековому Востоку / Моск. гос. ин-т междунар. Отношений / Л. С. Васильев. - М. : МГИМО, 1987 (обл. 1988). - 182 с.
 5. Васильев Л. С. История религий Востока. [Учеб. пособие для вузов] / Л. С. Васильев. - [7-е изд., испр. доп.]. - М. : КДУ, 2001. - 702 с.
 6. Васильев Л. С. История Востока : учебник для студентов вузов [в 2 т.] / Л. С. Васильев. - Изд. 5-е, стер.. - Москва : Высшая школа, 2008. - 22 см
 7. Голдобин А. М., Гольдберг Д. И., Петрушевский И. П. История стран зарубежной Азии в средние века : [Учеб. пособие для вост. фак / Отв. ред.: А. М. Голдобин и др.]; Ленингр. гос. ун-т им. А. А. Жданова. Вост. фак. - Москва : Б. и., 1970. - 640 с.
 8. Жалменова О. П. История стран Азии и Африки в средние века = The history of Asian and African countries in the middle ages : учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности 030401 - История / О. П. Жалменова; Федер. агентство по образованию, Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования "Тамбов. гос. ун-т им. Г. Р. Державина". - Тамбов : Изд-во ТГУ, 2009. - 20 см
 9. История стран Азии и Африки в средние века : [Учебник для ун-тов] / Под ред. Л. В. Симоновской, Ф. М. Ацамба. - Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1968. - 496 с.
 10. История стран Азии и Африки в средние века : [Учеб. для вузов по спец. "История" В 2 ч / Редкол. : Ф. М. Ацамба и др.]. - 3-е изд., доп. и перераб. - М. : МГУ, 1987-. - 26 см
 11. История стран зарубежного Востока в средние века : [Учебник для гос. ун-тов / Под ред. Ацамба Ф. М. и др.]. - Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1957. - 372 с.
 12. История Востока: В 6 т. Т. 2-3. - М. Восточная литература, 1995-1999.
 13. История Востока : в 6 т / [Рос. акад. наук, Ин-т востоковедения]; гл. ред. кол. Р. Б. Рыбаков (пред.) [и др.]. - [5-е изд.]. - Москва : Восточная литература, 2009. - 25 см
 14. Історія країн Зарубіжного Сходу в середні віки : підручник для вузів : пер. з рос. / Фаріца Мустафівна Ацамба, Л. І. Надірадзе, Є. А. Беляєв, інш. - Київ: Радянська школа, 1959. - 347 с.
 15. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу: Курс лекцій: Навч.

Посібник / В. А. Рубель. - Київ: Либідь, 1997. - 464 с.

16. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу: Курс лекцій: Навч. Посібник / В. А. Рубель. – Київ: Либідь, 2002. – 735 с.

15. Перелік рекомендованої монографічної літератури та наукових статей для самостійного опрацювання

1. Абрамова С. Ю. Африка: четыре столетия работорговли / С. Ю. Абрамова. - М. : Наука, 1978. - 298 с.
2. Агаджанов С. Г. Государство Сельджуков и Средняя Азия в XI-XII вв. / С. Г. Агаджанов. - М. : Изд-во восточ. л-ры, 1991. - 163 с.
3. Акимушкин О. Ф. Средневековый Иран. Культура, история, филология / О. Ф. Акимушкин; [Рос. акад. наук, Ин-т востоковедения. С.-Петербург. фил., Федер. целева прогр. «Культура России» (подпрогр. "Поддержка полиграфии и книгоизд. России")]. - СПб. : Наука, 2004. - 402 с.
4. Атлас истории средних веков / Под ред. Е. А. Косминского, А. П. Левандовского. - М. : Главное управление геодезии и картографии при Совете министров СССР, 1955. - 408 с.
5. Африка. Энциклопедический справочник. В 2 т. / Гл. ред. А. А. Громыко. - М. : Сов. энцикл., 1986-1987. Т. 1-2.
6. Африка: Взаимодействие культур. - М. : Наука, 1989. - 366 с.
7. Ашрафян К. З. Средневековой город Индии XIII – середины XVIII века / К. З. Ашрафян. - М. : Наука, 1983. - 232 с.
8. Ашрафян К. З. Шариат и власть в мусульманских государствах средневековой Индии // Восток (kriens). - 1005. - № 1.
9. Бартольд В. В. Работы по истории ислама и Арабского халифата / В. В. Бартольд; [Вступ. ст. А. Б. Халидова; Рос. акад. наук. Отд-ние истории. Отд-ние лит. и яз.]. - Воспроизводится по изд. 1966. - М. : Вост. лит., 2002. - 784 с.
10. Бируни А. Р. Индия / А. Р. Бируни. - М.: Восточная л-ра, 1995. - 727 с.
11. Блестящее наследие Африки. - М. : «Тюбе»-«ТЕРРА», 1997. - 168 с.
12. Бог - человек - общество в традиционных культурах Востока : [Сб. ст.] / Рос. акад. наук. Ин-т философии; [Отв. ред. М.Т. Степанянц]. - М. : Наука. Издат. фирма "Вост. лит.", 1993. - 224 с.
13. Бокщанин А. А. Китай и страны южных морей в XIV-XVI веках / АН СССР. Ин-т народов Азии / А. А. Бокщанин. – М. : Наука, 1968. - 212 с.
14. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV-XVIII вв. [в 3 т.] / Фернан Бродель; пер. с фр. [Л. Е. Куббеля] вступ. ст. и ред. д.ист.н. Ю. Н. Афанасьева. - [2-е изд.]. – М. : Весь мир, 2006. - 22 см
15. Буддизм : Словарь / [Абаева Л. Л. и др.; Под общ. ред.: д. ист. н. Жуковской Н. Л. и др. Вступ. ст. Н. Л. Жуковской, В. И. Корнева, с. 5-26]. - М. : Республика, 1992. – 285 с.
16. Бюттнер Т. История Африки с древнейших времен : [Пер. с нем.] / [Авт. послесл. Л.Е. Куббель] / Т. Бюттнер. - М. : Наука, 1981. - 253 с.
17. Варли П. Самураи / Пол Варли, Айван Моррис, Нобуко Моррис; [Пер. с

- англ. А.В. Щеголевой] / П. Вари. - СПб. : Гиперион, 1999. - 125,[2] с.
18. Василевич А. Л. Духовный мир классического Востока / А. Л. Василевич. - М. : Наука, 1998. 274 с.
 19. Васильев Л. С. Что такое «азиатский способ производства» // Народы Азии и Африки / Л. С. Васильев. - 1988. - № 3.
 20. Васильев Л. С. История религий Востока : [Учеб. пособие для вузов по спец. "История"]. - 2-е изд., перераб. и доп. / Л. С. Васильев. - М. : Высш. школа, 1988. - 414 с.
 21. Вельгус В. А. Известия о странах и народах Африки и морские связи в бассейне Тихого и Индийского океанов / В. А. Вельгус. - М.: ГРВЛ издательства «Наука», 1978. - 367 с.
 22. Волков С. В. Чиновничество и аристократия в ранней истории Кореи / С. В. Волков. - М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1987. - 287 с.
 23. Всемирная история экономической мысли : [В 6 т.] / МГУ им. М.В. Ломоносова; [Гл. редкол.: В. Н. Черковец (гл. ред.) и др.]. - М. : Мысль, 1987. - Т. 1. - 21 см.
 24. Всемирная история и Восток : Сб. ст / АН СССР, Отд-ние истории; Отв. ред. Б. Б. Пиотровский. - М. : Наука, 1989. - 286 с.
 25. Гарин И. И. Запад и Восток / И. И. Гарин. - Харьков : ГАРИНИЗДАТ, 1999. - 287 с.
 26. Государство в докапиталистических обществах Азии : Сб. ст. / АН СССР, Ин-т востоковедения; [Отв. ред. Г.Ф. Ким, К. З. Ашрафян]. - М. : Наука, 1987. - 319 с.
 27. Гране М. Китайская цивилизация / Марсель Гране; [пер. с фр. В. Б. Иорданского]. - Москва : Алгоритм, 2008. - 413 с.
 28. Григорьева Т. П. Дао и Логос : Встреча культур / Т. П. Григорьева. - М. : Наука, 1992. - 422 с.
 29. Гумилев Л. Н. География этноса в исторический период / АН СССР, Геогр. о-во СССР / Л. Н. Гумилев. - Ленинград: Наука, Ленинградское отделение, 1990. - 278 с.
 30. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли /Л. Н. Гумилев; под ред. В. С. Жекулина [вступ. ст. Р. Ф. Итса]. - 3-е изд., стереотип. - Ленинград : Гидрометеиздат, 1990. - 526 с.
 31. Гумилев Л. Н. Этносфера: история людей и история природы / Л. Н. Гумилев. - Москва : Прогресс. Издательская фирма «Пангея» Центр экологического просвещения и развития «Экопрос», 1993. - 543 с.
 32. Дьяконов И. М. Пути истории. от древнейшего человека до наших дней [краткий очерк всемирной истории] / И. М. Дьяконов. - Изд. 2-е, испр. - Москва : URSS КомКнига, 2007. - 380 с.
 33. Дюбуа У. Очерк по истории Африканского континента и его обитателей У. Дюбуа. - М.: Изд-во Иностранной лит-ры, 1961. - 360 с.
 34. Елисеев Д. История Китая. корни настоящего / Даниэль Елисеев; [пер. с фр. А. П. Саниной]. - Санкт-Петербург : Евразия, 2008. - 310 с.

35. Ерасов Б. С. Культура, религия и цивилизация на Востоке : (Очерки общ. теории) / АН СССР, Ин-т востоковедения. - М. : Наука, 1990. - 207 с.
36. Еремеев Д. Е., Мейер М. С. История Турции в средние века и новое время / Д. Е. Еремеев. - М. : Изд-во МГУ. - 1992. - 278 с.
37. Зарин В. А. Запад и Восток в мировой истории XIV-XIX вв. : Записки концепции обществ. развития и становления мирового рынка. - М. : Наука, 1991. - 261 с.
38. Зарубежный Восток: вопросы экономической истории : [Сб. ст.] / АН СССР, Ин-т востоковедения; [Отв. ред. А. М. Петров]. - М. : Наука, 1986. - 126 с.
39. Из истории африканского средневековья : (Ст. брит. ученых) [Пер. с англ / Отв. ред. Л. Е. Куббель]. - М. : Наука, 1986. - 182 с.
40. Искендеров А. А. Тоётами Хидзёси / А. А. Искандеров. - М. : Наука, 1984. - 481 с.
41. Искусство стран Востока / [А. Н. Анисимов, Л. Н. Гумилев, А. Н. Желуховцев и др.]; Под ред. д. ист. н. Р. С. Васильевского. - М. : Просвещение, 1986. - 302 с.
42. Искусство стран и народов мира : архитектура. Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство краткая художественная энциклопедия / ред. коллегия: ... Б. В. Иогансон (глав. ред.) [и др.]. - М. : Советская энциклопедия, 1962-1981. - 27 см.
43. Историография стран Востока: Проблемы соц.-экон. истории феодализма в странах Востока (Историогр. очерки) / [Ред. коллегия: ...проф. М. Н. Пак (отв. ред.) и др.]. - Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1969. - 376 с.
44. Историческая динамика расовой и этнической дифференциации населения Азии : [Сб. ст.] / АН СССР, Ин-т этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая; [Отв. ред. М. В. Крюков, А. И. Кузнецов]. - М. : Наука, 1987. - 211 с.
45. История Кореи : С древнейших времен до наших дней / [Ред. коллегия: Б. Г. Гафуров и др.]; АН СССР. Ин-т востоковедения. Т. 1-. - Москва : Наука, 1974-. - 26 см.
46. История лингвистических учений : Средневековый Восток / [Г. Б. Джаукян, В. Г. Ахвледиани, Л. Г. Герценберг и др.; Отв. ред. А. В. Десницкая, С. Д. Кацнельсон Предисл. А. В. Десницкой]. - Л. : Наука. Ленингр. отд-ние, 1981. - 301 с.
47. История народов Восточной и Центральной Азии с древнейших времен до наших дней / [Ю. В. Бутин, В. Н. Горегляд, Д. В. Деопик и др.; Редкол.: К. З. Ашрафян и др.] АН СССР, Ин-т востоковедения. - М. : Наука, 1986. - 583 с.
48. История отечественного востоковедения до середины XIX века / [П. М. Шаститко, А. А. Вигасин, А. М. Куликова и др.; Редкол.: А. П. Базиянц и др.] АН СССР. Ин-т востоковедения. - М. : Наука, 1990. - 439 с.
49. История Тропической Африки : (С древнейших времен до 1800 г.) [Пер. с

- фр. /Ю. Дешан, Ж. Соттер, Р. Мони и др.; Отв. ред. и авт. предисл. Д. А. Ольдерогге]. - М. : Наука, 1984. - 374 с.
50. История Востока : в 6 т / [Рос. акад. наук, Ин-т востоковедения]; гл. ред. кол. Р. Б. Рыбаков (пред.) [и др.]. - [5-е изд.]. - Москва : Восточная литература, 2009. - 25 см.
 51. История Дальнего Востока СССР с древнейших времен до XVII века / [Ж. В. Андреева, Н. Г. Артемьева, Д. Л. Бродянский и др.]; Отв. ред. А. И. Крушанов [АН СССР, Дальневост. отд-ние, Ин-т истории, археологии и этнографии народов Дальнего Востока]. - М. : Наука, 1989. - 374 с.
 52. История дипломатии / [сост.: А. Лактионов]. - Москва : АСТ, 2005. - 943 с.
 53. История дипломатии / Под ред. В. А. Зорина [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. Т. 1. - Москва : Госполитиздат, 1959. - 23 см.
 54. История Китая с древнейших времен до наших дней. / Отв. ред. Л. В. Симоновская и М. Ф. Юрьев; АН СССР. Ин-т востоковедения. Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. Ин-т стран Азии и Африки. - Москва : Наука, 1974. - 534 с.
 55. Іналджик Г. Османська імперія. Класична доба 1300-1600 [пер. с англ. Л. О. Галенко] / Г. Іналджик. - К. : Критика, 1998. - 287 с.
 56. Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии : Годовой цикл / [Р. Ш. Джарылгасинова, В. В. Малявин, Ю. В. ИONOва и др.; Отв. ред. Р. Ш. Джарылгасинова, М. В. Крюков] АН СССР, Ин-т этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая. - М. : Наука, 1989. - 359 с.
 57. Качановский Ю.В. Рабовладение, феодализм или азиатский способ производства? : Спор об обществ. строе древ. и средневекового Востока, доколониальной Африки и доколумбовой Америки / АН СССР. Ин-т востоковедения / Ю. В. Качановский. - Москва : Наука, 1971. - 288 с.
 58. Кинросс Д. П. Д. Б. Расцвет и упадок Османской империи / Лорд Кинросс; Под ред. д. ист. н. М. С. Мейера [Пер. с англ.: М. Пальникова]. - М. : КРОН-ПРЕСС, 1999. - 695 с.
 59. Кинросс Л. Расцвет и упадок Османской империи : на родине Сулеймана Великолепного / Лорд Кинросс; [пер.: Пальников М.]. - Москва : Алгоритм, 2013. - 237 с.
 60. Классы и сословия в докапиталистических обществах Азии : Пробл. социал. мобильности [Сб. ст.] / АН СССР, Ин-т востоковедения; [Отв. ред. Г. Ф. Ким, К. З. Ашрафян]. - М. : Наука, 1986. - 243 с.
 61. Конрад Н. И. Запад и Восток : Статьи / АН СССР / Н. И. Конрад. - Москва : Наука, 1966. - 519 с.
 62. Корнев В. И. Буддизм и его роль в общественной жизни стран Азии / В. И. Корнеев. - М. : Наука, 1983. - 248 с.
 63. Кочетов А. Н. Буддизм / А. Н. Кочетов. - Москва : Политиздат, 1968. - 175 с.
 64. Крадин Н. Н. Кочевые общества : (Пробл. формац. характеристики) / Рос. АН. Дальневост. отд-ние. Ин-т истории, археологии и этнографии

- народов Дальнего Востока / Н. Н. Крадин. - Владивосток : Дальнаука, 1992. - 239 с.
65. Крадин Н.Н. Кочевые империи: генезис, расцвет, упадок// Восток (kriens). - 2001. - № 5.
 66. Крадин Н. Н. Империя Хунну / Н. Н. Крадин. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : Логос, 2002. - 310 с.
 67. Кримський А. Історія Туреччини. 2-е вид., випр. / А. Кримський. - Київ-Львів : Олір, 1997. - 292 с.
 68. Крюков М. В., Малявин В. В., Сафронов М. В. Китайский этнос в средние века (VII-XIII вв.) / М. В. Крюков, В. В. Малявин, М. В. Сафронов. – М. : АСТ, 1994. - 327 с.
 69. Культура Востока : Древность и ранее средневековье Сб. статей /Гос. Эрмитаж, Отд. Востока; [Науч. ред. В. Г. Луконин]. - Ленинград : Аврора, 1978. - 240 с.
 70. Культура Востока : [сборник научных статей] /М-во культуры Рос. Федерации, Гос. ин-т искусствознания; отв. ред. и сост. к.иск. Т. Е. Морозова. - Москва : URSS КРАСАНД, 2009. - 22 см.
 71. Культурное наследие Востока : Пробл., поиски, суждения [Сб. ст. К 75-летию Б. Б. Пиотровского] /АН СССР, Науч. совет по комплекс. пробл. "История мировой культуры"; [Редкол.: Ю. В. Бромлей (отв. ред.) и др.]. - Л. : Наука. Ленингр. отд-ние, 1985. - 383 с.
 72. Кычанов Е. И. Властители Азии /Е.И. Кычанов. - М. : Вост. лит., 2004. - 631 с.
 73. Кычанов Е. И. История приграничных с Китаем древних и средневековых государств (от гуннов до маньчжуров) = The history of the ancient and medieval states adjacent to China (from the Huns to the Manchu) / Е. И.Кычанов; Рос. акад. наук, Ин-т восточ. рукописей. - 2-е изд., исправ. и доп.. - Санкт-Петербург : Петербургское лингвистическое общество, 2010. - 360 с.
 74. Ланда Р. Г. Восток: цивилизация, формация, социум // Вопросы истории / Р. Г. Ланда. - 1995. - № 4.
 75. Ли Ги Бэк История Кореи: новая трактовка / Ли Ги Бэк; Пер. с кор. под ред. С. О. Курбанова. - М. : Первое Марта Рус. слово-РС, 2000. - 463 с.
 76. Лингвистический энциклопедический словарь / [Федер. целевая прогр. книгоизд. России; Подгот. к.филол.н. Г. В. Якушева и др.] Гл. ред. В. Н. Ярцева. - 2-е изд., доп.. - М. : Большая Рос. энцикл., 2002. - 707 с.
 77. Лингвистический энциклопедический словарь : около 6000 страниц текста 1400 статей / Большая Российская Энциклопедия, ДиректМедиа Паблишинг; гл. ред.: В. Н. Ярцева. - Москва : Большая Российская Энциклопедия Директмедиа Паблишинг, сор. 2008.
 78. Литература Востока в средние века : / Под ред. акад. Н. И. Конрада и др.]. Ч. 1. - Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1970. - 224 с.
 79. Литература Востока в средние века : / Под ред. акад. Н. И. Конрада и др.]. Ч. 2. - Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1970. - 239 с.

80. Лэмб Г. Тамерлан. правитель и полководец / Гарольд Лэмб; [пер. с англ. Л. А. Игоревского]. - Москва : Центрполиграф, 2014. - 286 с.
81. Максаковский В. П. Историческая география мира. Учеб. пособие для студентов вузов / В. П. Максаковский. - М. : Экопрос, 1997. - 584 с.
82. Малявин В. В. Китай в XVI-XVII веках : Традиция и культура / В. В. Малявин. - М. : Искусство, 1995. - 287 с.
83. Малявин В. В. Китайская цивилизация / В. В. Малявин. - М. : Дизайн. Информация. Картография и др., 2001. - 627 с.
84. Мамонова М. А. Запад и Восток: традиции и новации рациональности мышления / М. А. Мамонова - М. : Изд-во МГУ, 1991. - 119 с.
85. Мельянцев В.А. Восток и Запад во втором тысячелетии: экономика, история и современность / В. А. Мельянцев. - М. : Изд-во Моск. ун-та, 1996. - 303 с.
86. Мифологический словарь / Гл. ред. Е. М. Мелетинский. - М. : Большая Российская энциклопедия, 1992. - 736 с.
87. Мифы народов мира /Н. И. Десяткина, Т. П. Кац, Л. М. Лукьянова [и др.]; под общ. ред. д.ист.н. Н. И. Десяткиной. - 4-е изд.. - Ростов-на-Дону Москва : Феникс Цитадель-трейд, 2011. - 415 с.
88. Мифы народов мира: Энциклопедия: В 2 т. / Гл. ред. С. А. Токарева. - М. : Советская энциклопедия, 1991. - Т. 1. - 671 с.; Т. 2. - 719 с.
89. Моде Х. Искусство Южной и Юго-Восточной Азии. [Пер. с нем.] / Х. Моде. – Москва-Dresden : Искусство; Verl. der Kunst, 1978. - 357 с.
90. Нагель Т. Тимур-завоеватель и исламский мир позднего Средневековья / Тильман Нагель; [Пер. с нем. Ясинской Л.И.]. - Ростов н/Д. : Феникс, 1997. - 638 с.
91. Народы мира: историко-этнографический справочник. – М. : Советская энциклопедия, 1988. - 649 с.
92. Никифоров В. Н. Восток и всемирная история / В. Н. Никифоров; АН СССР, Ин-т востоковедения. - 2-е изд.. - Москва : Наука, 1977. - 359 с.
93. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XV-XVI вв. : Гл. тенденции полит. взаимоотношений / [И. Б. Греков, С. Ф. Орешкова, Г. Г. Литаврин и др.; Редкол.: И. Б. Греков (отв. ред.) и др.]. - М. : Наука, 1984. - 301 с.
94. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в. / Рос. акад. наук, Ин-т славяноведения и балканистики; [Редкол.: Акад. РАН Г. Г. Литаврин (отв. ред.) и др.]. - М. : Памятники ист. мысли, 1998. - 22 см
95. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в. Ч.1 : Главные тенденции политических взаимоотношений / [С. Ф. Орешкова, В. П. Шушарин, Б. Н. Флоря и др.]. - 1998. - 288 с.
96. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в.. Ч. 2 / Рос. акад. наук, Ин-т славяноведения. - 2001. - 399 с.

97. Образовательные системы Востока и Запада в эпоху Древности и Средневековья (от глиняной таблички - к университету). Учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. "Культурология" и "Педагогика" / [В. Г. Безрогов, А. Я. Гуревич, И. С. Ключков и др.]; Под ред. д. чл. Рос. акад. естеств. наук, д.чл. Междунар. акад. наук пед. образования, проф. Т. Н. Матулис. - 2-е изд., испр.. - М. : Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 2003. - 530 с.
98. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства / Ю. В. Павленко. - Київ : Либідь, 1996. - 358 с.
99. Пасков С. С. Япония в раннее средневековье, VII-XII вв. : Ист. Очерки / С. С. Пасков. - М.: Наука, 1987. - 195 с.
100. Перельструз Л. В. Буддизм / Л. В. Перельструз. - Москва : Мир книги, 2007. - 191 с.
101. Першиц А. И. Кочевники в мировой истории // Восток (kriens) / А. И. Першиц. – 1998. – №2.
102. Петросян Ю. А. Османская империя: могущество и гибель / Ю. А. Петросян. – М. : Наука, 2003. - 278 с.
103. Плетнева С.А. Кочевники средневековья. Поиски исторических закономерностей. – М., 1982.
104. Плетнева С. А. Хазары / С. А. Плетнева; АН СССР. – М. : Наука, 1986. - 93 с.
105. Плетнева С. А. Половцы / Отв. ред. Б .А. Рыбаков; АН СССР / С. А. Плетнева. - М. : Наука, 1990. - 204 с.
106. Погорелов А. В. История мировых цивилизаций / В. Фортунатов. - Санкт-Петербург и др. : Питер, 2011. - 527 с.
107. Политическая интрига на Востоке. [Сб.] / Рос. акад. наук, Ин-т востоковедения; [Ред.-сост. Н. И. Фомина Отв. ред. Л. С. Васильев]. - М. : Вост. лит., 2000. - 415 с.
108. Рабовладельческое и феодальное государство и право стран Азии и Африки : [Учеб. пособие для юрид. ин-тов и фак.] / [А. И. Рогожин, Н. Н. Страхов, Л. Н. Маймескулов и др.; Под. ред. А. И. Рогожина, Н. Н. Страхова]. - Харьков : Вища школа. Изд-во при Харьк. ун-те, 1981. - 216 с.
109. Рабство в странах Востока в средние века : [сборник статей] / Акад. наук СССР, Ин-т востоковедения, Ленингр. отд-ние ; [отв. ред. О. Г. Большаков, Е. И. Кычанов]. - Москва : Наука, Главная редакция восточной литературы, 1986. - 502 с.
110. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. - Київ: Аквілон-Прес, 1997. - 256 с.
111. Рукописная книга в культуре народов Востока : Очерки [В 2 кн.] / АН СССР, Отд-ние истории, Ин-т востоковедения; [Редкол.: Ю. А. Петросян (пред.) и др.]. - М. : Наука, 1987. - 21 см.
112. Сато Хироаки Самураи: история и легенды / Хироаки Сато; [Пер.: Р. В. Котенко]. - СПб. : Евразия, 2003. - 343 с.

113. Светлов Г. Е. Колыбель японской цивилизации / Г. Е. Светлов. - М. : Искусство, 1994. - 270 с.
114. Симонова-Гудзенко Е. К. История древней и средневековой Японии : Учеб. пособие / Моск. гос. ин-т междунар. Отношений / Е. К. Симонова-Гудзенко. - М. : МГИМО, 1989. - 95 с.
115. Советская историческая энциклопедия : В 16 т. – М., 1961- 1976. – Т. 1-16.
116. Spevakovsky A.B. Samurai – военное сословие Японии. - М. : Наука, 1981. - 169 с.
117. Сэнсом Дж. Б. Япония: Краткая история культуры / Б. Дж. Сэнсом. - СПб. : Издательство Евразия, 2002. - 576 с.
118. Типы общественных отношений на Востоке в средние века : [Сб. статей] / АН СССР, Ин-т востоковедения; [Отв. ред. Л. Б. Алаев]. - М. : Наука, 1982. - 269 с.
119. Ткаченко Г. А. Культура Китая : от А до Я словарь-справочник / Г. А. Ткаченко. - Москва : АСТ Восток-Запад, 2008. - 347 с.
120. Тойнби А. Д. Постигание истории. избранное / А. Дж. Тойнби; пер. с англ. Е. Д. Жаркова под ред. д.и.н., проф. В. И. Уколовой и к.и.н. Д. Э. Харитоновича [вступ. ст.: д.и.н., проф. В. И. Уколова науч. коммент.: к.и.н. Д. Э. Харитонович ред.-сост. Н. И. Колышкина]. - Москва : Айрис пресс, 2006. - 637 с.
121. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії (Скорочена версія томів 1-6. - Д. Ч. Сомервелла) [Пер. з англ.] / Арнольд Дж. Тойнбі. – Т. 1-2 – К., 1995.
122. Токарев С. А. Религия в истории народов мира. - 4-е изд., испр. и доп. / С. А. Токарев. - М. : Политиздат, 1986. - 575 с.
123. Толстогузов А. А. Очерки истории Японии, VII - XIV вв. : Становление феодализма / А. А. Толстогузов. - М. : Изд. фирма "Вост. лит.", 1995. - 331 с.
124. Уинтл Д. История Китая / Джастин Уинтл; [пер. с англ. М. Д. Гольдовской]. - Москва : АСТ Астрель, 2008. - 274 с.
125. Феномен восточного деспотизма. Структура управления и власти / Под ред. М. А. Иванова. - М. : Наука, 1993. - 634 с.
126. Фильштинский И. М. История арабов и Халифата (750-1517 гг.) / И. М. Фильштинский; МГУ им. М. В. Ломоносова, Ин-т стран Азии и Африки. - 3-е изд., испр. и доп. - Москва : АСТ Восток-Запад, 2006. - 349 с.
127. Фицджералд Ч. П. История Китая [с древнейших времен до наших дней] / Чарльз Патрик Фицджералд; [пер. с англ. Л. А. Калашниковой]. - Москва : Центрполиграф, 2008. - 458 с.
128. Фицджеральд С. П. Китай. Крат. история культуры / С. П. Фицджеральд; [Пер. с англ. Р. В. Котенко]. - М. : Евразия, 1998. - 455 с.
129. Фридрих И. История письма. перевод с немецкого / И. Фридрих; под ред., с предисл. и коммент. И. М. Дьяконова. - 3-е изд.. - Москва : URSS Изд-во ЛКИ, 2008. - 463 с.

130. Цивилизации тропической Африки: общества, культуры, языки : (Материалы выезд. сессии, провед. Науч. советом по пробл. Африки в г. Санкт-Петербурге 5-7 мая 1992 г.) / [Отв. ред. И. В. Следзевский]. - М. : Ин-т Африки, 1993 (вып. дан. 1994). - 220 с.
131. Человек и духовная культура Востока. [Сб. ст.] / Рос. акад. наук, Ин-т Дал. Востока; [Отв. ред. А. Е. Лукьянов]. - М. : Ин-т Дал. Востока РАН, 2003. - 202 с.
132. Шинни М. Древние африканские государства : [Пер. с англ.] / М. Шинни. - М. : Наука, 1982. - 95 с.
133. Эбри П. Иллюстрированная история Китая / Патрисия Эбри; [пер. с англ. А. Тальте]. - Санкт-Петербург и др. : Питер Питер Пресс, 2009. - 351 с.
134. Этническая история народов Азии : [Сборник статей / Отв. ред. С. М. Абрамзон и Р. Ф. Итс]; АН СССР. Ин-т этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая. - Москва : Наука, 1972. - 295 с.
135. Этническая история Африки: Доколониальный период : Сборник статей / АН СССР, Ин-т этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая; [Отв. ред. Д. А. Ольдерогге]. - Москва : Наука, 1977. - 200 с.
136. Этническая история народов Восточной и Юго-Восточной Азии в древности и средние века : [Сб. статей] / АН СССР, Ин-т Дальнего Востока, Ин-т этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая; [Редкол.: М. В. Крюков и др.]. - М. : Наука, 1981. - 302 с.
137. Этногенез и этническая история народов Южной Азии : [Сб. ст.] / Рос. АН. Ин-т этнологии и антропологии им. Н. Н. Миклухо-Маклая; [Отв. ред. С. А. Арутюнов]. - М. : Наука. Изд. фирма "Вост. лит.", 1994. - 282 с.